

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Svsii E Societate Iesv Opvscvla Litteraria

Suys, Nicolas

Antverpiae, 1620

III. Qualem prisci styli diuersitatem agnouerint, & vnde eiusdem diuersitatis origo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69342)

cipere: in quo cuiusque styli vis potissimum consistit, aut quis eam potissimum vim affectus esse dicatur.

CAPUT III.

Qualem prisci diuersitatem styli agnouerint, & unde eiusdem diuersitatis origo.

NUllum adeò ad instar veri humanam formam vel cælo sculptorem, vel penicillo exprimere potuisse pictorem arbitror, quàm oratio animi quasi vultum, & aliam aliorum frontem depingit, atque auditoribus spectandam exhibet integerrimè. Vetus Solonis dictum: Τὸν λόγον εἰδῶλον εἶναι τῶν ἔργων. Quare non immeritò Socrates, cùm de adolescente sibi ignoto iudicium ferre rogeretur, dixisse fertur, *Loquere, adolescens, vt te videam.* Neque familiaribus tectorum angustijs illud philosophiæ scitum includi debet: ibi enim elucere solet maximè, vbi oratio præcipuè dominatur. Quare non accusatoriè aut animo propter contentiones infesto, de Antonio scripsisse videtur Orator: *Itaque omnibus est visus, vt ad te antea scripsi, suo more vomere, non dicere.* Ita, inquam, fieri solet; ita mecum Plato sentit: Οἱ ὁ λόγος, ποῖόν τῃ ὁ τρόπος. Hæc caussa est præcipua in stylo diuersitatis. Atqui adeò eandem ob caussam non sine Apolline

*Cicero
epist.
Famil.
lib. 12.
epist. 2.
Plato.*

polline Quintilianus pronunciauit: *In oratione si species intueri velis, totidem panem reperies ingeniorum, quot corporum formas.* Verum ut vnus alteri non omnino simillimus reperiat, nec omnes ductus ac fila paria ostendet; sunt tamen singularum nationum ac gentium vernaculæ quædam ac domesticæ corporis notæ, & Gallus Gallo similior, quam Hispanus; & cum sui regni incolis magis Hispanus faciei colore consentit, quam cum Italo; & est in Italis, quod in Belga non reperias. Itaque sapientissimis olim viris non in singulas nationes, singula eloquentiæ genera partiri, & quasi dispergere visum fuit: hoc vnum satis arbitrabantur, si Attici ab Asiaticis, ab utrisque Rhodij distinguerentur. Quos ubi cognoueritis, nullo negotio & diuersitatem styli, & eiusdem originem perspicietis. Oratorum princeps hinc ordines ducat. *Caria, inquit, & Phrygia, & Mysia, quod minime polita minimeq; elegantes sunt, adsciuerunt aptum suis auribus opimum quoddam, & quasi adipale dicendi genus: quod eorum vicini, non ita lato interiecto mari, Rhodij nunquam probauerunt, Græci autem multo minus, Athenienses vero funditus repudiauerunt: quorum semper fuit prudens sincerumq; iudicium, nihil ut possent nisi incorruptum audire & elegans.* Huic accedat Quintilianus, qui ad penitiorum notitiam non insuauem faculam præluet; & Ciceronis suæque opi-

*Quint.
lib. 12.
cap. 10.*

*Cicero
in Orat.*

*lib. 12.
cap. 10.*

nationi aliorum etiam sensa accedere non indignatur. Et antiqua quidem illa diuisio inter Asianos & Atticos fuit, cum hi pressi & integri, contra inflati illi & inanes haberentur: & in his nihil superflueret, illis iudicium maximè & modus deesset. Quod quidem, quorum & Sanctra est, hoc putant accidisse, quòd paulatim sermone Græco in proximas Asia ciuitates influente, nondum satis periti loquendi, facundiam concupierint: ideòq; ea, quæ propriè signari poterant, circuitu cœperint enuntiare, ac deinde in eo perseuerauerint. Mihi autè orationis differentiam fecisse & dicentium & audientium natura videntur. quòd Attici limati quidem & emunçti, nihil inane aut redundans ferebant. Asiatica gens tumidior alioqui & iactantior vaniore etiam dicendi gloriâ inflata est. Tertium mox, qui hæc diuidebant adiecerunt genus Rhodiũ: quod, velut medium esse, atque ex vtroque mixtum volunt. Neque enim Atticè pressi, neque Asiaticè sunt abundantes, vt aliquid habere videantur gentis, aliquid auctoris. Aeschines enim, qui hunc exilio delegerat locum, intulit eò studia Athenarum, quæ velut sata quadã calo terraq; degenerant, saporem illum Atticum peregrino miscuerunt. Hæc veterum non incondita partitio: hæc eadem non inurbana ratio tam variorum in dicèdo modorum, & vnius eloquentiæ tam multarum, tanto inter se interuallo diffidentium formarum. Ab his fontibus per tres velut alueos fluens vis illa flexanima, alios tinxit parcius, largius

largiùs alios irrigauit. Atque ista quidem sufficere posse reor, vt quod initio huius capituli nomen consignauit, explicasse videar: sed plus me debere bono publico profiteor, quàm vt tam exiguo ære rem tantam exsoluam. Itaque copiosius aliquantùm de singulis generibus commentari iuuat. Ac quoniam inculpatissima illa & innocentissima Pitho Athenis proprium sibi domicilium collocasse videtur, ab Atticis initiũ sumamus. Huic genti sacrosanctè imprimis illud obseruatum fuit, ne quid squalidum, ne quid rancidum proferretur: ne quo morbo, vel vlcere, vel tenui saltè verrucâ laboraret oratio; sed omnia integra essent, & sana verbis, sententijs, dictione totâ. Proscribatur omnis stribligo; non ea solummodò, de qua Agellius, dum ait, *Solæcismus ab Asinio Capitone, eiusdemq; ætatis alijs* Agell. *Imparilitas appellatur; vetustis Latinis Stribligo dicebatur: à versurâ videlicet, & prauitate tortuosâ orationis: quasi strobiligo quædâ.* (Sic enim vt legamus vox Græca flagitat *σπρόβιλῳ*, vel *σπρόβιλῆς*.) Non ea solummodò proscribatur; sed alia quædam, quæ, quoquo modo id facit, facit profectò, vt de fæce hauriat orator, & quamuis non incultus, certè illotus esse videatur: & pretiosâ quidem veste exsultet, sed non pro modestiæ & temperantiæ legibus accuratè compositâ. Quod vitium quàm arduum sit à sese amoli-

ri Lucianus acutissimus scriptorum Aristarchus in Pseudologista suo, venustissimo quasi in emblemate omnium proponit oculis; & quod non facile quisquam crediderit, suo id exemplo Demosthenes olim comprobavit.

In Oratore.

Cicero auctor est: Attamen in hoc ipso diligenter examinante verborum omnium pondera, reprehendit Aeschines quadam, & exagitat, illudensq; dura, odiosa, intolerabilia esse dicit. Quin etiam querit ab ipso, cum quidem eum belluam appellet, vtrum illa verba an portenta sint: vt Aeschini non Demosthenes quidem videatur Atticè dicere. Facile est enim verbum aliquod ardens (vt ita dicam) notare, idq; restinctis iam animorum incendiis, irridere. Ita que se purgans iocatur Demosthenes: negatq; in eo positas esse fortunas Græcia. Iam reor intelligere est, quam teretes fuerint Atticorum aures. Nec ea tantum in verbis sanctimonia Athenis colebatur; sed etiam si quid subinsulsum in voce aut gestu accideret, violatam esse orationis dignitatem iudicabant. At vero Asiatici tam in his liberi & soluti & distincti esse voluerunt, quam in verbis aut

Cicero.

sententijs. Cicero: Est etiam in dicendo quidam tantus obscurior; non hic è Phrygia aut Caria Rhetorum epilogus, penè canticum: sed ille quem significat Demosthenes & Aeschines, cum alter alteri ob-

Cicero de Optimo genere.

iicit vocis flexiones. Præcipuum igitur, quod Atticis nemo vnquam denegavit, illud fuit: vitiosi nihil apud eos esse. Quæ quidem continentia tantam

tam

tam gloriam illis peperit, vt Atticè dicere,
 nihil aliud Ciceroni censeatur, quàm bene
 dicere. Nam, inquit. *si quis eos, qui nec ineptè di-*
cunt, nec otiosè, nec putidè, Atticè putat dicere, is
rectè nisi Atticum probat neminem. Insulsiatam
enim & insolentiam, tanquam insaniam quandam
orationis odit; sanitatem autem & integritatem,
quasi religionem & verecundiam oratoris probat.
 Hæc omnium debet oratorum eadem esse
 sententia. Illam tamen tam diuinam & cæle-
 stem dicendi vim non pauci non religiosè,
 sed supersticiosè ieiuni, ad infamem & stri-
 gosam maciem ac tabem coëgerunt: atque,
 vt vitia in virtutum possessionem mitterent,
 nihil in Attica nisi sterile, infrugiferum, du-
 rum & inhumanum quasi solum relique-
 runt: ipsumque Ciceronem Athenis suis mi-
 grare iusserunt, ac in Asiã relegauere. Quod
 cum Quintilianus disertè commemoret in
 Institutionibus oratoriis, tum ille ipse, seu
 quis alius in Dialogo rem explicat pruden-
 tissimè. Satis constat nec Ciceroni quidem
 obtrectatores defuisse, quibus inflatus &
 tumens, nec satis pressus, supra modum ex-
 sultans & supereffluens, & parum antiquus
 videretur. Legisti vtique & Calui & Bruti ad
 Ciceronem missas epistolas, ex quibus facile
 est deprehendere, Caluū quidem Cicero-
 ni visum exanguem ac tritum, Brutum au-
 tem otiosum atque discinctum: rursusque

In Bru-
to.

Ciceronem à Caluo quidem malè audiuisse, tanquam solurum & eneruem; à Bruto autem, vt ipsius verbis vtar, tanquam fractum atque elumbem. Verùm nulla hïc subsellia: nec dies Ciceroni dictus: quæstorem me vel iudicem, actorem aut patronum dici nolo. Liberè de illo sententiam pronuntiat Dialogista, benignè alibi Quintilianus patrocinator. nos ex illo potiùs discamus Demetrium Phalereum floridiorem, Demosthenem exultantem interdum fuisse, nec ideò aquà & igni eis interdicendum: cum ex illius orationibus redolere ipsa Athenæ videantur; Demosthene autem nec Athenæ quidem ipsa magis Attica fuerint. Sequitur itaque Atticum vocari posse, cui remouetur omnis insignis ornatus, quasi margaritarum: nec calamistri quidem adhibentur: fucati verò medicamenta coloris & ruboris omnia repelluntur; dummodo elegantia & munditia remaneat. Neque tamen eum solum qui tenui venâ per calculos fluit, Atticum saporem habere, aut thymum redolere arbitrandum est. Si enim, vt cum Cicero ad Atticum loquar, recordabere *Δημόδευς* fulmina, tum intelliges posse & *Ἀττικῶτατα* grauissimè dici. Atqui hoc etiam addo: Id verò desinant dicere, qui subtiliter dicunt, eos solos Atticè dicere, id est, quasi siccè, & integrè: at si ample, & ornatè, & copiosè, cum eadem integritate Atticorum est; cui dubium est vtrum orationem nostram tolerabilem tantum ars etiam admirabilem esse

In Bru-
to.

In Orat.

In Orat.

Cic ad
Attic.

Cic. de
Opt. ge-
nere
orat.

esse cupiamus? Ex hisce ipsa velut in meridie cuius facile est intueri quid Atticus stylus fuerit, eumque non simplicem & vniformem esse solere, sed varias eius dissimilitudines & gradus exstitisse. Quod quidem Orator noster multis passim locis, in laudatissimis Rhetoricorum commentariis pari prudentia ac eloquentia luculentissime confirmat. Verum ne semper ex eodem penu conuiuium hoc litterarium adornemus, Quintilianus in partem veniat. Veniret libens: nam & laute nos inuitare posset, & opipare; malo tamen Ciceronis panem secundarium, quam cuiusuis alius dulciarium. Alterum multi viderunt, vitiosi nihil apud eos (Atticos;) alterum pauci, laudabilia esse multa. Est enim vitiosum in sententia, si quid absurdum, aut alienum, aut non acutum, aut subsulsum est: in verbis, si inquinatum, si abiectum, si non aptum, si durum, si longè petatum. Hæc vitauerunt fere omnes, qui aut Attici numerantur, aut dicuntur Atticè. Sed quatenus valuerunt, sani & sicci dumtaxat habeantur: sed ita vt palastricè spartari in xysto liceat, non ab Olympiis coronam petant. Qui cum careant omni vitio, non sunt contenti quasi bona valetudine, sed vires, lacertos, sanguinem querunt, quandam etiam suauitatem coloris. Eos imitemur, si possumus; sin minus, illos potius, qui incorrupta sanitate sunt (quod est proprium Atticorum) quam eos, quorum vitiosa abundantia est: quales Asia

De Opt.
genere
orat.

B 5

multos

multos tulit. Atqui hæc ex animi mei sententia dicta sunt. Neque porro ampliùs in Attica mihi commorandum est, in Asiam proficisci licet. Nihil tamen ibi magnopere negotiorum est, quod vrget. Jam enim pro re & ratione, Asiatici styli terminos & iura descripsimus: qualis verborum licentia, qualis numerorum intemperantia, breuiter exposuimus. Si vnum tamen alterumve verbum adiunxero, quò nubeculas nonnullas dispellam, vt plenis sese radiis effundere possit, operæ me pretium aliquod facturum arbitror. De pronuntiationis immodestiâ paulò antè pauca libauimus: nunc etiam, vt frontem illam & os inuerecundum in gestum præsertim non innoxia libertate manifestiùs intueamur, pauca Ciceronis verba producere non abs re alienum fuerit. De oratore loquitur: *Cum verò inclinatâ vlulantiq; voce, more Asiatico canere cœpisset, quis Atticorum eum ferret? aut quis potius non iuberet auferri?* Hoc ad vocem cum spectet, eâ de causâ protuli, vt propiùs ad gestum accedamus. Ab Asia, ni fallor, ille est qui in Bruto describitur, & non sine lepore ac venustate reprehenditur. De Curione sermo instituitur. *Motus erat is, quem & C. Iulius in perpetuum notauit, cum ex eo in vtramque partem toto corpore vacillante quasiuit, quis loqueretur è lentre. Et Cn. Sicinius homo impurus, sed admodum ridiculus, neque aliquid in eo oratoris simile*

*Cic. de
Orat.*

mile quidquam. Is cum tribunus plebis Curionem,
 & Octauium consules produxisset, Curioq; multa
 dixisset sedente Cn. Octauio collegâ, qui deuinctus
 erat fasciis, & multis medicamentis propter dolo-
 rem artuum delibutus, Nunquam, inquit, Octaui,
 collega tuo gratiam referes: qui nisi se suo more ia-
 ctauisset, hodie te istic muscæ comedissent. Atqui
 hoc quidem genus Asiaticorum quidem est;
 sed agrestium: alterum nimis argutum, &
 molestè elaboratum, & molliter fractum.
 Quale Hortensij fuit, quem Asiaticum fuisse
 Ciceronis in Claris oratoribus non ambi-
 gua est opinatio. Agellius posteritati consu-
 luit lib. i. cap. 5. Adeundem modum Hortensius
 omnibus ferme oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tullio
 clarior. Quod multâ munditiâ, & circumspectè cõ-
 positeq; indutus & amictus esset, manusq; eius inter
 agendum forent argute admodum, & gestuose, ma-
 ledictis appellationibusq; probrosis iactatus est: mul-
 taq; in eum quasi histrionem, in ipsis causis atque
 iudiciis dicta sunt. Sed cum L. Torquatus subagre-
 sti homo ingenio & festiuo, grauius acerbiusq; apud
 concilium iudicum, cum de causâ Syllæ quæreretur,
 non iam histrionem eum esse diceret, sed gesticula-
 toriam Dionysiamq; eum notissima saltatricula
 nomine appellaret; tum voce molli atque demissâ
 Hortensius, Dionysia, inquit, Dionysia malo equidẽ
 esse, quàm quod tu, Torquate, ἀμυσσῶ, ἀγποδῖαι-
 τῶ, ἀπεβοῖτῶ. Quis hîc non videt ipsissi-
 mam Asiaticorum molliciem, & effemina-
 tam

tam agendi, vel gesticulandi potius ratio-
 nem? Talis si in Hortensio fuit, nihil mirum,
 nihil præter ipsius indolem fuit, nihil quod à
 tali vitâ expectari non debuit: cùm primus
 ille non lingulâ tantùm, sed oculis etiam
 comessari Romæ docuerit, & pauonem in-
 dignante vrbe totâ mensis adhibuerit. Hor-
 tensium iudicium seueritati expositum nullo
 meo calculo præcipitem dare cupio: quod
 superest vnum, vti Atticorum genera partiti-
 sumus, sic Asiaticorum iam quoque sectas
 dirimamus. Tullius in Bruto: *Genera autem A-*
siatica dictionis duo sunt: vnum sententiosum &
argutum, sententiis, non tam grauibus & seueris,
quàm concinnis & venustis: qualis in historia Ti-
maeus, in dicendo autem pueris nobis Hierocles Ala-
bandeus, magis etiam Meneclis, frater eius fuit.
Quorum vtriusque orationes sunt inprimis, vt A-
siatico in genere, laudabiles. Aliud autem genus
est, non tam sententiis frequentatum, quàm verbis
volucris atque incitatum: quale & nunc Asia totâ:
nec flumine solùm orationis, sed etiam exornato &
faceto genere verborum: in quo fuit Aeschylus Gni-
dus, & meus æqualis Milesius Aeschines. In iis erat
admirabilis orationis cursus, ornata sententiarum
concinnitas non erat. Hæc Orator. Vtriusque
formæ hodie ingens copia reperitur; quo-
rum alij sententijs nimis graues, alij dictione
nimis agili supra modum volubiles. De Rhod-
io stylo nihil video quid magnopere di-
 cendum

Plin. l.

10. c. 20

Cic. in

Bruto.

cendum superfit. Satis constat medium fuisse; nec Atticè acutum, nec Asiaticè obtusum. Quin fortè etiam vltèriùs progressi sumus, quàm quibusdam sobrijs atque adstrictioris iudicij hominibus expedire videatur. Voluissèm equidem succinctius per hanc arenam decurrere, & chartæ mitius indulgere & calamo: sed indignatio, propè dixerim, latius me excurrere coëgit. Quis credat viros etiam doctissimos (sic enim haberi volunt) quiq̃ue, vt Ennius Homerum, Pythagoricâ quâdam metempsychosi Ciceronem in sese commigrasse gloriantur, tam exiguâ in re alucinari? Repertus est nuper quidam, qui Atticum, Asiaticum, Laconicum stylum interpretatus est genus dicendi attenuatum seu humile, grande, medium. Qui quidem dum Laconicum stylum pro Rhodio ponit, non admodum flagitiosè peccasse mihi videtur, sed præcipitantis calami culpam subiisse. Cùm enim Ciceronis sit studiosissimus, nouit, eundem hominem & Lacedæmoniorum legibus parere, & oratorijs se studiis dedere non posse. Legit aliquando Brutum: quo in opere Cicero; *Lacedæmonium verò (oratorem) usque ad hoc tempus audiui fuisse neminè. Menelaũ ipsum dulcem illum quidem tradidit Homerus, sed pauca dicentem. Breuitas autem laus est interdum in aliquâ parte dicendi, in vniuersâ eloquētiâ laudem non habet.* Illud itaque mendũ faciliè dissimulabimus,

labimus,

labimus, aut emendabimus. At verò perfrin-
eprum est & perabsurdum, Atticum stylum
ab Asiatico non aliter discernere potuisse,
quàm humilem à grandi. Quid hoc aliud
est, quàm Atticum oratorem τὸν ἐν τῷ λό-
γῳ βασιλέα, vt inquit ille, omni suâ maie-
state exuere, eamque in obscurum & sor-
didum aliquem Asiaticum transferre. Me-
lius melius iudicabit, quicumque Cicero-
nem legerit attentè. Atque hæc de Attico,
Asiatico Rhodioque dicendi genere, quan-
tum satis esse reor, quibus modò non sit ὄνυς
κεφαὴ ἢ καὶ σὺς καρδίαι. Est tamen qui incusare
me possit, quòd stylum Gallicum omiserim.
Ciceronem olim Gallicum quid olere non-
nullorum opinio fuit, aut calumnia. Iuue-
nalis:

Iuven.

Sat. 7.

*Sed Rufum atque alios cedit sua quæq; iuuentus;
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.*

*In Bru-
to.*

Quin imò & in Gallis est quod Cicero notet
ab alijs diuersum. Et Brutus, *Quis est, inquit,
iste tandem vrbauitatis color? Nescio, inquam: tan-
tùm esse quendam scio. Id tu, Brute, iam intelliges,*

*Idem in-
ter Atti-
cos & A-
siaticos
discrimẽ
notat: &
inter Ro-
manos ac
Latinos:
de orat.
lib. 2.*

*cùm in Galliam veneris. Audies tu quidem etiam
verba quedam non trita Romæ, sed hæc mutari de-
disci possunt. Illud est maius, quòd in vocibus no-
strorum oratorum recinit quiddam, & resonat vr-
banus. Quamuis Cicero non vehementer
contra me pugnet, facilè tamen concedam
aliorum sententiæ, qui Gallis suum quendam*

dam

dam dicendi modum fuisse contendunt. Illud tamen non concedam, ideò partitionem istam veterum mutilam esse, nec suis omnibus absolutam membris: cum ad aliquod ex tribus illis generibus Galli non difficulter reducantur. Quod si non admittamus, & Afris, & singulis propè nationibus ac populis aliud aliudque dicendi genus asserendum. Atqui adeò contra omnis doctrinæ ac disciplinæ leges ac iura in immensum distrahetur eloquentia: nec iam distinctio, quæ scientiarum vtilissima est administra, sed confusio orietur in omnium artium perniciem coniu-ratus hostis. Quòd verò Macrobius quadruplex dicendi genus constituat, copiosum, breue, siccum, pingue; pingue satis videtur inuentum, nec quid subtilitatis, imò sanitatis habeat reperire possem. Maneat ergo, Ciceronis & maiorum nostrorum, à quibus aureo illo sæculo aureum dicendi flumen promanauit, integra inuiolataque sententia. Turpe est ab eorum iudicio prouocare hac in causa, qui nobis omnis facundiæ atque eloquentiæ causa quondam exstiterunt.